

ЕВОЛЮЦІЯ ТЕНІСУ ВІД ФРАНЦУЗЬКОЇ ГРИ «ЖЕ ДЕ ПОМ» ДО СУЧАСНОГО СПОРТУ

Ліліана Рядова¹, Наталія Цигановська²

¹Кандидат наук з фізичного виховання та спорту, доцент, доцент кафедри здорового способу життя, технологій і безпеки життєдіяльності, Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця, Харків, Україна, e-mail: liaimago@gmail.com

²Старший викладач кафедри сучасної хореографії та спортивно-оздоровчих технологій Харківської державної академії культури, Харків, Україна, e-mail: ncyganovskaa@gmail.com

Вступ. Від аристократичної розваги до професійного спорту теніс пройшов складний шлях еволюції, що охоплює зміни в правилах, обладнанні, інфраструктурі та організаційних структурах. Ця трансформація відображає не лише спортивний, а й соціокультурний і технологічний прогрес, який сприяв популяризації тенісу в усьому світі. Соціокультурні фактори та перехід від аматорства до професіоналізму разом із технологічними інноваціями й організаційними змінами зробили теніс доступним для всіх.

Мета дослідження: вивчити зміни і розвиток еволюцію тенісу від французької гри «же де пом» до сучасного виду спорту, аналізуючи ключові етапи трансформації правил, обладнання, інфраструктури та організаційних структур, а також визначення соціокультурних, технологічних і спортивних факторів, які сприяли глобалізації тенісу та його становленню як професійного виду спорту.

Методи дослідження: теоретичний аналіз і узагальнення наукової та методичної літератури.

Результати дослідження. Теніс відіграє велику роль і є одним із ефективних засобів в системі навчальних занять із фізичного виховання в закладах освіти, оскільки систематичні заняття цим видом рухової активності сприяють вирішенню оздоровчих, освітніх і виховних завдань фізичного виховання [2, 4].

Гра в теніс виникла у XIV ст. на території сучасної Франції. Французька знать захоплювалася так званою «грою долонею» («же де пом»), яка й поклала початок сучасному тенісу. Першими гравцями-аматорами стали священнослужителі, не лише молоді семінаристи, але й архієпископи та кардинали. Гра проводилася в стінах монастирів, переважно на кам'яній підлозі. Згодом для зручності гри на руку, яка б'є по м'ячу, почали надягати рукавичку, а м'яч відбивати дерев'яними предметами, що згодом трансформувалися в так звані ракетки. Ці дерев'яні предмети були мало подібні до сучасних ракеток.

Гра ставала все популярнішою і за священнослужителями в неї почали грати заможні французи. Слідом за чоловіками в XV–XVI ст. грою в м'яч захопилися й жінки. В 1480 р. король Франції Луї XI видав указ, який суворо регламентував процес виготовлення тенісних м'ячів.

Вийти на світову арену тенісу заважало те, що в кожній країні правила гри були свої. Це унеможливлювало проведення міжнародних матчів. У середині XIX століття відбулися значні зміни в проведенні ігор: у теніс почали грати й на відкритих кортах, хоча до цього гра проходила виключно в приміщеннях.

В Англії в 1874 р. завдяки майорові В. Вінгфілду виник так званий лаун-теніс. Таким чином було узаконено теніс і його правила. Після того, як були запатентовані сітка, стовпчики, м'ячі, правила гри, теніс став видом спорту. Офіційні правила гри були введені в 1875 р. лондонським «Мерілебоун Крікет Клабом». Ці правила з деякими відмінностями та доповненнями діють понині. Лаун-теніс, а нині – просто теніс, стрімко поширився по всій Європі й інших континентах. У нього грають мільйони людей різного віку [2].

На засіданні Генеральної конфедерації 1 березня 1913 року в Парижі представники 12 національних асоціацій ухвалили рішення заснувати Міжнародну федерацію лаун-тенісу (ILTF).

На конференції було ухвалено Статут Федерації, яким було визначено статус аматорства тенісистів, офіційну мову спілкування (французька з обов'язковим перекладом англійською), місце розташування штаб-квартири організації (Париж). Великій Британії було доручено проводити Всесвітні чемпіонати на траві. Було засновано всесвітній єдиний командний чемпіонат серед чоловіків Кубок Девіса. Президентом був обраний доктор Ганс Оскар Бегренс, посаду генерального секретаря розділили Гумберт Ентоні Сабеллі і Роберт Галлей.

16 березня 1923 р. в Парижі на щорічному засіданні Федерації було ухвалено правила тенісу, що набули чинності 1 січня 1924 р. Того ж року було введено нову категорію офіційних чемпіонатів Великої Британії, Франції, США, Австралії – нині це турніри Великого шолома.

У 1924 р. ILTF стала офіційно визнаною організацією, яка мала повноваження контролювати розвиток лаун-тенісу в усьому світі. В 1963 р. було засновано Кубок Федерації – міжнародні жіночі командні змагання, еквівалентні чоловічим – Кубку Девіса.

30 березня 1968 р. в Парижі була зібрана позачергова зустріч ILTF. Представники 47 національних федерацій дійшли висновку, що необхідно почати нову, Відкриту еру тенісу, дозволити тенісистам легально та відкрито грати за гроші.

У 1971 р. було організовано перший жіночий турнір «Вірджинія Слімс», який був ратифікований Федерацією в 1973 р. У 1972 р. в тенісі стали застосовувати м'ячі жовтого кольору. У 1973 р. було засновано комітет Grand Prix, що став у 1975 р. кращою міжнародною професійною тенісною радою (MPTC). У 1975 р. засновано Жіночу міжнародну професійну тенісну раду (WIPNC), управління якою розділили дві організації – Міжнародна федерація лаун-тенісу (ILTF) та Міжнародна жіноча асоціація (WTA). У 1977 р. було ухвалено рішення про скорочення назви міжнародної федерації, видаливши з неї слово «лаун». У 1978 р. Міжнародна федерація тенісу (ILTF) вперше оголосила чемпіонів світу серед жінок і чоловіків. Ними стали Кріс Еверт і Бйорн Борг. У 2007 р. Федерація ввела кілька нових освітніх програм, які сприяли більшому поширенню гри серед молоді у світовому масштабі, а також очищенню спорту від застосування стимулюючих препаратів. У 2008 р. ILTF заснувала Тур пляжного тенісу. У 2013 р. ILTF ухвалила рішення святкувати 4 березня як Всесвітній день тенісу. Нині ILTF є керуючою структурою світового тенісу.

Міжнародна федерація тенісу разом з організаціями професійних спортсменів ATP і WTA щорічно організовує низку турнірів, а також бере безпосередню участь в змаганнях на Іграх Олімпіад і турнірах Великого шолома [1].

В Україну теніс завезли англійські купці, які в 1890 р. створили тенісні клуби в Одесі. Згодом теніс поширився і по інших містах України [2]. Особливо активно тоді розвивався лаун-теніс в Харкові, де гру розвивали в трьох спортивних товариствах [3].

Висновки. Еволюція тенісу від «же де пом» до сучасного спорту є результатом взаємодії соціокультурних, технологічних і організаційних факторів. Ці зміни не лише трансформували теніс у професійний і масовий вид спорту, але й забезпечили його інтеграцію в освітні та оздоровчі програми, що підтверджує його значення для сучасного суспільства.

Джерела та література

1. Булатова М. М. Теніс. Енциклопедія в запитаннях і відповідях: навч. вид. Київ: Олімп. літ., 2019. 576 с.
2. Бурлака І. В., Лукачина А. В. Фізичне виховання: теніс: навч. посіб. Київ: КПП ім. Ігоря Сікорського, 2022. 75 с.
3. Шевченко О. О., Паєвський В. В. Бадмінтон, настільний теніс, теніс: навч. посіб. 2-ге вид., перероб. і допов. Харків: ХДАФК, 2021. 119 с.
4. Шевченко О. О., Мерзлікін М. В., Чуча Н. І. Порівняльний аналіз показників моторної функціональної асиметрії у студентів спортивної спеціалізації бадмінтон, теніс. *Спортивні ігри*. 2020. Вип. 3 (17). С. 115–124.